

JARKKO S. TUUSVUORI

Pomoseurasta johtajuushöttöön

Janne Virkkunen, *Päivälehdän mies*. WSOY, Helsinki 2013. 328 s.

Mikael Pentikäinen, *Luottamus*. Otava, Helsinki 2014. 383 s.

»Lipposessa on myös herttaisia piirteitä. Hän on hyvin kiinnostunut siitä, mistä hän ja hänen sukunsa tulevat.» Entinen *Helsingin Sanomat* -päätoimittaja kuvaa entistä pääministeriä ja jatkaa: ”Olimme kerran lounaalla, ja olin luvannut tuoda mukani Snellman-suvun kartan, josta selviää, mistä Snellmanin suku on peräisin. Sukukartta ulottuu aina 1600-luvun alkuun. Omat sukujuureni löytyvät Oulun Snellmaneista [...] Päätelimme siis olevamme keskenämme kaukaisia sukulaisia.” (209)

Läheisempää sukua miehet ovat oikeistososiaalidemokraattisina teknokraatteina. Mutta jos genealoginen viehtymys pehmentää Paavo Lipposta (s. 1941), Janne Virkkusen (s. 1948) se panee ranttaliksi: ”On kiintoisaa, että sekä Aho että Järnefelt, mutta myös Erkköjen suku kytkeytyvät melko läheisesti omaan sukutaustaan, joka ulottuu Järnefelteihin.” (9)

Virkkunen päätoimitti *Hesaria* 1991–2010. Hänen seuraajansa Mikael Pentikäisen (s. 1964) kausi hytyi vuosiin 2010–2013. Virkkunen oli hesarilainen koko uransa Sanomien toimittajakoulusta eläköitymiseensä saakka. Pentikäinen valmistui 1991 metsänhoitajaksi, pääsi *HS*:n politiikan toimittajaksi, käväisi konserniin kuuluvan *Etelä-Saimaan* päätoimittajana 1996–1999, vieraili STT:n päätoimittajana ja toimitusjohtajana 1999–2004, kunnes palasi jälleen Sanomiin, ensin toimitusjohtajaksi 2004, siltä postilta päätoimittajaksi ja potkujen jälkeen kokeili keskustan listoilta Euroopan parlamenttiin. Konjunktuurit ja temperamentit poikkeavat. Ynsä työrukanen Virkkunen oli omistajasuvun luottomies sanomalehtien viimeisellä jättipottikaudella, mairea urahjus Pentikäinen oli puumarkkinaselvityksistä ponnistanut ulkopuolinen rationalisoija, jonka toivottiin luotsaavan vanhan välineen läpi laman ja ICT-mullistuksen tuoman kriisin.

Virkkunen on jäänne patruunavallan, yritys vastuun ja sosiaaliliberaalin oikeudenmukaisuusajattelun maailmasta, Pentikäinen on oire jenkkityylisestä sentimentaalisesta johtamis- ja kehittämishapatuksesta. Omapäisestä perheytyksestä tehtiin EK- ja EVA-yhteensopivampi.

Pentikäinen kertoo koonneensa kaikki hesarilaiset sanankuuloon helmikuussa 2010 ei ainoastaan kehuakseen Virkkusen tapaa puolustaa toimitusta ja lehden riippumattomuutta. Hän sanoo myös teroittaneensa luottamuksen tärkeyttä. Luottamuspuolan vuoksi erotettuna hän selittää nyt samalla avainkäsitteellä kaiken vastasyntyneen tarpeista Mandelan kautta Nokian syöksyyn.

Lajityypitkin eroavat. Virkkunen muistelee haluttomasti, Pentikäinen pyrkii luennoisijataivaan tähdeksi. Viidennen valtiomahdin edustusroolia he jatkavat silottelemalla tehtyä ja tekemätöntä. *Helsingin Sanomat* on täynnä hyviä kuvaajia ja kirjoittajia, joten päätoimittajat saavat rauhassa seurustella valtapiiressä. Mutta kiitettävän raikkaasti ja uskottavasti kirjoissa piirretään tympeitä omakuvia. Pentikäisellä ei ole mitään häpyä: pyrkiessään liikuttamaan lukijaa hän fantasioi jopa omista hautajaisistaan. Virkkusta taas liikuttavat vain pomo Aatos Erkon (1932–2012) ja mentori Max Jakobsonin (1923–2013) kuolemat.

Virkkusen yllätyksettömät muistelmat on lukemisenarvoinen katsaus hänen vuosiinsa mediasatodonttina. Pentikäisen vaalikirja on tuubaa. Niin mieluusti kuin Vir-

kunen käyttääkin arvosanaa ”sivistynyt” ja niin kerkeästi kuin Pentikäinen lainailee kaikkea mahdollista Spinozasta Gandhiin, teoksissa on vain ohut yhteys *HS*:n syntyyn ja yhä välähtelevään luonteeseen kulttuurijulkaisuna. Virkkunen tyytyy mainitsemaan – sukuyhteensä ohella – Juhani Ahon yhtenä *Päivälehti*-perustajana. Sutkimpi Pentikäinen lainaa Ahon *Rauhan erakkoa* (1918) esi-EU:llisena Eurooppa-visiointina (346). Pentikäisen tunneälypökäreihin ja managerimanuaaleihin nojaava näennäistietokirja sivuuttaa tietenkin muun muassa Olli Lagerpetzin väitöskirjan luottamuksesta. Eklektismissään hänellä ei ole estoja myötäillä edes nietscheläistä ajatusta faktojen olemattomuudesta pelkkien tulkintojen maailmassa. Pentikäinen kehottaakin:

”Viestinnässä on tärkeää ymmärtää symboleja ja kertoa tarinoita. Kulttuuria johdetaan symboleilla ja tarinoilla, joilla voi olla suuri emotionaalinen voima. tarinat pysyvät mielessä, ja niitä on helppo kertoa eteenpäin. Tarinoilla voi maalata mielikuvia. Ne ovat tehokasta viestintää, kun ne luovat tunteita ja tehoavat siksi monin verroin paremmin kuin *business bullshit*.” (217)

Pahinta lienee sellainen *business bullshit*, joka osaa sanoa vieroksu- vansa *business bullshit*itä. Siihen verrattuna nousee arvoonsa Virkkusen nyreä ja tyyli asenne niin naamakolumnikeskeisen nykyjournalismin löpöryyteen kuin konsulttivetoisen organisaatorukailun höpöryyteen. Epäsuorasti hän yhdistää nämä uuden ajan ihmeet seuraajaansa. Viisastelua välttävä Virkkunen myös yllättää. Hän lainaa pitkän pätkän toimituksensa esimieskokouksessa syksyllä 2009 pitämänsä jäähyväispuhetta, jossa hän ohjeistaa hesarilaisia ihmettelemään – vetoamalla itsensä Cartesiuksen *Sielunliikutuksiin*.